

A technológia és a hatalom szerepe a társadalmi és gazdasági fejlődésben

Recenzió Daron Acemoglu és Simon Johnson „Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle over Technology and Prosperity” című könyvéről

„Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle over Technology and Prosperity” című könyvében Daron Acemoglu és Simon Johnson azt vizsgálja, hogy a technológia és a hatalom hogyan alakította és alakítja a különböző társadalmak gazdasági és társadalmi fejlődését. A szerzők amellet érvelnek, hogy a technológiát és a fejlődést mindig is befolyásolta a hatalom és a politika – és ezen behatások jelentős befolyással vannak arra, hogy ki jár jól és ki nem.

Azt állítják, hogy a technológiai innováció gyakran győzteseket és veszteseket teremtett, nem pedig a mindenkire alkalmazható előnyöket promotálta a haladásra vonatkozóan. A szerzők hangsúlyozzák a technológia mögött meghúzódó politikai és társadalmi dinamikát, rávilágítva arra, hogy a hatalmi struktúrák hogyan befolyásolják a technológiai fejlődést és eredményeket. A „Power and Progress” megkérdőjelezi azt a közhiedelmet, hogy a technológia determinisztikus, és hogy a haladás mindenki számára előnyös. Egy befogadóbb technológiai jövőképet sürget, és olyan érvek és szervezetek előmozdítását szorgalmazza, amelyek szemben állnak a hagyományos vélekedéssel, és a technológiát a méltányosabb elosztás felé irányíthatják. A fejlődés történelmi menetének vizsgálatával a szerzők a technológiai változások társadalmi és gazdasági összefüggéseinek alaposabb megértése mellett érvelnek, ezzel szorgalmazzák a politikai döntéshozókat az igazságosabb rendszerek kialakításában.

Ahogy a szerzők megkérdőjelezi a nagyvállalatok által támogatott uralkodó narratívát is, miszerint ami nekik előnyös, az a világnak is előnyös, különösen a technológia és annak a társadalomra gyakorolt hatása összefüggésében. A szerzők amellet érvelnek, hogy a technológia nem egyenlő a haladással, és kiemelik, hogy a történelmi tendenciák azt mutatják, hogy a széles körű jólét nem volt automatikus következménye a technológiai fejlődésnek. A könyvben Acemoglu és Johnson az emberi fejlődés elmúlt évezredének átfogó vizsgálatába mélyednek, és megcáfolják azt az elképzelést, hogy a technológiai fejlődés elkerülhetetlenül társadalmi fejlődéshez vezet. Hangsúlyozzák, hogy a ma sokak által megtapasztalt jólét és

jólét nem kizárólag a technológiai fejlődés eredménye, hanem az önmagukat megszervező polgárok és munkások történelmi akciói is alakították, amelyek a technológiai fejlődésből származó nyereségek elosztását kérdőjelezték meg, alakították ki.

Emellett a szerzők a domináns narratívák mögött meghúzódó hatalmi dinamikát is megvitatják. Bemutatják, hogy a hatalmi pozícióban lévők határozzák meg az uralkodó narratívát, amely gyakran az ő érdekeiket szolgálja. Történelmi példákkal illusztrálják, hogy az elitek történelmileg hogyan irányították a technológiai fejlődést a saját előnyükre, ami egyenlőtlenséget és korlátozott előnyöket eredményezett a lakosság szélesebb rétegei számára.

A könyv nyomon követi a technológiai fejlődés alakulását különböző korszakokon keresztül, beleértve a mezőgazdasági fejlődést és az ipari forradalmat. Kiemelik, hogy az egyes technológiák gyakran szinte csak az elitnek kedveztek, miközben a mezőgazdasági munkásoknak és az átlagpolgároknak csak korlátozott előnyöket és hatalmat biztosítottak.

Ezt a történelmi elemzést aztán összekapcsolják a jelennel, megjegyezve, hogy a digitális technológia jelenlegi korszaka, amelyet a mesterséges intelligencia és az automatizálás iránti lelkesedési hullám hajt, a növekvő gazdasági egyenlőtlenséggel párhuzamosan zajlik. Azzal érvelnek, hogy a demokráciáknak proaktív lépéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a technológiai fejlődés előnyei egyenletesebben oszoljanak el a lakosság között.

Azt javasolják továbbá, hogy bátran kérdőjelezzük meg azt a narratívát, amely szerint a technológia automatikusan haladáshoz vezet, ápolják az olyan ellensúlyozó erőket, mint a civil társadalmi szervezetek és a szak-szervezetek, és dolgozzanak ki olyan progresszív politikákat és intézményeket, amelyek a digitális technológiát a magánprofit helyett az emberiség javára fordítják.

Összességében a könyv történelmi perspektívát kínál a technológia, a hatalom és a haladás közötti összetett kapcsolatról. Hangsúlyozza, hogy a demokratikus társadalmaknak aktívan alakítaniuk kell a technológiai fejlődés pályáját annak érdekében, hogy az a társadalom minden tagja számára előnyös legyen, és ne fokozza az egyenlőtlenségeket.

Érvelésük középpontjában az a gondolat áll, hogy a technológiai innováció előnyeiből származó közös jólét nem automatikus eredmény. Ehelyett ezen előnyök elosztása olyan tudatos társadalmi döntéseken, valamint olyan politikák és intézmények létrehozásán múlik, amelyek kiegyensúlyozzák a kiváltságos elitek és a lakosság szélesebb rétegei közötti hatalmi dinamikát. A szerzők szkeptikusan viszonyulnak a techno-optimizmushoz – ahhoz a szemlélethez, amely azt állítja, hogy a technológiai fejlődés eredményesen pozitív eredményekhez vezet és kiemelik a haladás szelektív jel-

legét, amelyben az elit gyakran élvezi a fejlődés oroszlánrészét, miközben figyelmen kívül hagyják a kevésbé szerencsések küzdelmeit.

Az egyik elemi állításuk az, hogy a technológiai fejlődés súlyosbíthatja az egyenlőtlenséget és a jogfosztottságot. Azt állítják, hogy az elitek, akik gyakran techno-optimisták, figyelmen kívül hagyják a gyors technológiai változások társadalmi költségeit, amelyek az emberek bizonyos csoportjait lemaradásban vagy éppen a jogfosztottság állapotában hagyhatják. Véleményük szerint a haladás uralkodó narratívája nem feltétlenül biztosítja a társadalom minden tagjának jólétét, ennek értelmében a technológiai fejlődés következményeinek kritikusabb vizsgálata mellett érvelnek.

A haladás egyenlőtlen eloszlása ellen Acemoglu és Johnson egy sor politikai intézkedést és intézményi reformot javasol. Kiemelik a szervezett munka fontosságát, például a szakszervezeteket, amelyek képessé teszik a munkavállalókat arra, hogy tárgyaljanak a munkáltatókkal a jobb bérekről és munkakörülményekről. Érvelésük szerint az erős szakszervezetek segíthetnek ellensúlyozni az erős elitek befolyását, biztosítva, hogy a haladás előnyei igazságosabban oszoljanak meg.

A szerzők aggályokat fogalmaznak meg azzal kapcsolatban is, hogy a hatalom a technológiai vezetők egy kiválasztott csoportja köré összpontosul, akik a nemzeti napirendet alakítják. Azt javasolják, hogy a technológiai fejlődés kibontakozásának eldöntéséhez a társadalom szélesebb körű képviselőit is bevonva, inkluzívabb megközelítést alkalmazzanak. Indítványozzák továbbá, hogy a lakosságnak is legyen beleszólása a technológiai fejlődés irányának meghatározásába, hogy az előnyök szélesebb körben kerüljenek elosztásra.

Munkájuk áttekintése során azonban kritika fogalmazódhat meg bennünk. Az általuk javasolt politikai megoldások, beleértve a vagyon újraelosztását, a fokozott szabályozást és a kormányzati beavatkozást, igen érdekesen hatnak például a technokratákkal szembeni szkepticizmusuk mellett. Vitathatjuk továbbá az automatizálás eredendően negatívnak minősítését is, rámutatva, hogy a technológiai innováció általános gazdasági növekedéshez és az életszínvonal javulásához vezethet. Emellett felülvizsgálatra szorulhat a fejlődés potenciális fenyegetésként való felfogása, különösen a mesterséges intelligenciával összefüggésben.

Összefoglalva, a „Power and Progress” megkérdőjelezi azt a hagyományos igazságot, hogy a haladás univerzálisan jó. A szerzők meggyőző érveként sorakoztatják, hogy az elitek manipulálhatják a fejlődést, hogy az az érdekeiket szolgálja, ez pedig az előnyök egyenlőtlen eloszlását eredményezheti. Miközben politikai megoldásokat javasolnak e problémák kezelésére, munkájuk áttekintése kérdéseket vet fel az ilyen beavatkozások lehetséges nem szándékolt következményeivel kapcsolatban, és optimistább képet nyújt a technológiai fejlődés által kínált lehetőségekről.

Ez az elgondolkodtató elemzés túllép a közgazdaságtanon, és a globális stabilitás és együttműködés mélyére hatol, olyan meglátásokat kínálva, amelyek rendkívül fontosak a mai világ számára. A szerzők azon feltárása, hogy az elitek hogyan befolyásolják a fejlődést és annak előnyeinek egyenlőtlen elosztását, mélyreható következményekkel jár egy befogadóbb, stabilabb és együttműködőbb nemzetközi környezet kialakításában.

A XXI. században a technológiai innováció páratlanul meggyorsult, a mesterséges intelligenciától és az automatizálástól kezdve a biotechnológián át az adatvezérelt rendszerekig. Miközben ezek a fejlesztések átformálják az iparágakat, a gazdaságokat és a társadalmakat, egyidejűleg hatással vannak a globális geopolitikai helyzetre is. A szerzők kritikája a techno-optimisták narratívájával szemben – vagyis azzal az elképzeléssel szemben, hogy a fejlődés természeténél fogva közös előnyökhöz vezet – felvet egy alapvető kérdést: hogyan befolyásolják ezek a technológiai változások a globális stabilitást és együttműködést?

A válasz annak felismerésében rejlik, hogy a fejlődés nem mindenhol tapasztalható egyformán. A hatalmi elitek, amelyek gyakran a technológiai szektorban helyezkednek el, a saját érdekeiknek megfelelően alakítják a fejlődés irányát, háttérbe szorítva a marginalizált csoportok igényeit. Ez az egyenlőtlenség társadalmi zavargásokhoz, gazdasági egyenlőtlenségekhez vezethet, és akár geopolitikai feszültségeket is gerjeszthet. A könyv ébresztőként szolgál, és annak újraértékelésére szólít fel, hogy a technológiai fejlődés hogyan járulhat hozzá a globális stabilitáshoz ahelyett, hogy aláásná azt.

A szerzők érvelése, miszerint az elitnek érdekében áll a fejlődés irányának diktálása, rávilágít a globális hatalmi egyensúlytalanságok dinamikájára. Egy ilyen szorosan összekapcsolt világban ezeknek az eliteknek a befolyása túllép a nemzeti határokon, és alakítja a kormányok, intézmények és nemzetközi szervezetek napirendjét is. Következésképpen techno-optimista szemléletük olyan politikákhoz vezethet, amelyek a saját hasznukat helyezik előtérbe a közjóval szemben, akadályozva a nemzetközi együttműködést és súlyosbítva a konfliktusokat.

Például a hatalom néhány technológiai vezető kezében való összpontosulása akadályozhatja az olyan kritikus kihívások kezelésére irányuló globális erőfeszítéseket, mint az éghajlatváltozás, a kiberbiztonság és a világmegfajlás. Az önérdekek hajszolása figyelmen kívül hagyhatja a közös megoldások kollektív előnyeit, ami akadályozza a nemzetek közötti együttműködést. A könyv hangsúlyozása a szélesebb körű képviselő és inkluzivitás szükségességére a haladás irányának alakításában a nemzetközi diplomácia területén is visszaköszön, kiemelve a valamennyi nemzet érdekeit figyelembe vevő, együttműködő döntéshozatal fontosságát.

A könyv központi témája a „közös jólét” fogalma, amely mélyen kapcsolódik a globális együttműködésre való törekvéshez. Acemoglu és Johnson azt állítja, hogy a társadalomnak tudatosan kell döntenie arról, hogy a haladás előnyeit széles körben osztja el. Ez a koncepció túlmutat az országhatárokon, és keretet kínál a nemzetek közötti együttműködés előmozdítására a technológiai fejlődés által támasztott kihívások kezelése érdekében.

A globális térben, amelyet egyre inkább az egymásrautaltság jellemez, a fejlődés egyenlőtlen elosztása alááshatja a diplomáciai erőfeszítéseket és ellenérzéseket szülhet a nemzetek között. A közös jólétet előtérbe helyező politikák és intézmények elfogadásával azonban a nemzetek elősegíthetik az együttműködést elősegítő környezet kialakulását. Ez magában foglalja a globális kihívások összekapcsolhatóságának felismerését és az egyéni érdekeken túlmutató együttműködési stratégiák felkarolását.

A könyv relevanciája kiterjed a nemzetközi kormányzás és a multilaterális területére, ahol az elitek befolyása jelentősen befolyásolhatja a globális stabilitást és együttműködést. Mivel a szerzők kiemelik, hogy az elitek érdekeit ellensúlyozó erőkre van szükség, párhuzamot vonhatunk az erős nemzetközi intézmények szükségességével, amelyek megakadályozzák néhány erős nemzet dominanciáját a globális szinten.

Az olyan intézmények, mint az Egyesült Nemzetek Szervezete, a Kereskedelmi Világszervezet és az Egészségügyi Világszervezet reformjára irányuló erőfeszítéseknek a befogadást, a méltányosságot és a közös jólét iránti elkötelezettséget kell előtérbe helyezniük. Az elitek indokolatlan befolyásának mérséklésével és a döntéshozatali folyamatok átláthatóságának és reprezentativitásának biztosításával ezek az intézmények elősegíthetik az együttműködőbb és stabilabb nemzetközi rend kialakulását.

A példátlan technológiai fejlődés és növekvő geopolitikai feszültség korában a szerzők felhívása a befogadásra és a szélesebb körű képviseletre különösen aktuálissá válik. A haladás egyenlőtlen elosztása a nemzetek közötti neheztelést és versengést táplálhatja, ami fokozza a konfliktusok lehetőségét. A közös jólét fontosságának felismerésével és a technológiai fejlődés együttműködő megközelítésének elfogadásával a nemzetek hatékonyabban kezelhetik ezeket a feszültségeket.

A könyv hangsúlyozza továbbá, hogy a globális kihívásokra közös megoldásokra van szükség. Az olyan transznacionális kérdések, mint az éghajlatváltozás, a kibernetikus fenyegetések és az egészségügyi válságok olyan nemzetek közötti együttműködést tesznek szükségessé, amely túllép a politikai különbségeken. A szerzők a kiegyenlítő hatalmakra és a kiegyensúlyozott döntéshozatalra helyezik a hangsúlyt, ami egy olyan többpólusú világrendet követel, amely a konfrontáció helyett az együttműködést támogatja.

A gyors technológiai változások által meghatározott napjainkban Daron Acemoglu és Simon Johnson „Power and Progress” című könyve olyan

kulcsfontosságú műként jelenik meg, amely túlmutat a gazdaságon, és hatással van a nemzetközi kapcsolatok alapját képező globális stabilitásra és együttműködésre. A szerzők éles kritikája a haladás narratívájáról, a hatalmi dinamika elemzése és a közös jólét melletti kiállásuk nemcsak a nemzeti politikai döntéshozatal szempontjából releváns, hanem a szélesebb nemzetközi közösségre is mélyreható következményekkel jár.

A könyv kiemeli, hogy sürgősen szükség van a haladás inkluzívabb megközelítésének elfogadására, amely elismeri a nemzetek összekapcsolódását, a globális kihívásokra való kooperatív megoldások szükségességét, valamint a hatalom indokolatlan koncentrációjának megakadályozását. A könyv tanulságainak figyelembevételével a nemzetek eligazodhatnak a technológiai fejlődés összetett terepén egy stabilabb, együttműködőbb és igazságosabb világrend előmozdítása érdekében. Ahogy a XXI. század kihívásai tovább fejlődnek, e könyv meglátásai továbbra is nélkülözhetetlenek maradnak a kollektív jólét és a globális harmónia által jellemzett jövő kialakításához.

Balogh Attila